

เมื่อพิพิธภัณฑฑ์ทะเลต้องเผชิญหน้าสึนามิ:

ความร่วมมือคือพลัง

ดร.ณัฐ ลิลละวัฒน์

คณะวิศวกรรมศาสตร์ อุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กลุ่มวิจัยระบบสารสนเทศการจัดการภัยพิบัติและ
ความเสี่ยง อุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
<http://natt.leelawat.com>

จาก เหตุการณ์แผ่นดินไหว และสึนามิภูมิภาคโทโฮคุ ประเทศญี่ปุ่น ปี พ.ศ. 2554 หลายหน่วยงาน และสังคมได้รับผลกระทบกันมากมาย หนึ่งในสถานที่ที่ผู้เขียนเคยเล่าสู่กันฟังไปแล้วคือ 'พิพิธภัณฑฑ์การุณิชิโนะ มากิแมนกัตตัน' (ณัฐ ลิลละวัฒน์, 2561) มาในครั้งนี้อาจประสบการณ์ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าไปชม และฟังการบรรยายการฟื้นฟูพิพิธภัณฑฑ์ทะเลที่จังหวัดฟูกูชิมะ (福島県) อีกหนึ่งสถานที่ที่ทำให้เห็นอะไรมากมายจากการฟื้นฟูในครั้งนี้ จึงขอนำมาเล่าให้ท่านผู้อ่านฟังกันนะครับ

Aquamarine Fukushima

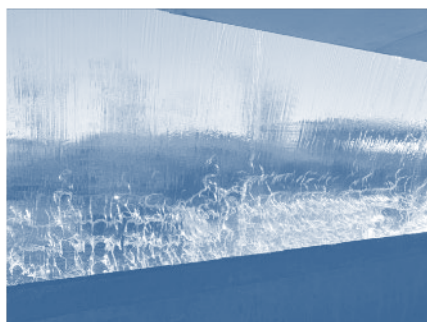
จากชื่อของพิพิธภัณฑฑ์แห่งนี้อาจจะทำให้ท่านผู้อ่านจินตนาการถึงพิพิธภัณฑฑ์สัตว์น้ำ อารมณ์แบบบ่อควาเรียมไซ้ใหม่ละครับ พิพิธภัณฑฑ์แห่งนี้ก็มีความริเริ่มเช่นกันแต่มันไม่ใช่ทั้งหมด หากผู้เยี่ยมชมได้เดินตามเส้นทางแนะนำตั้งแต่ต้นจนจบก็จะได้พบกับเรื่องราวที่มีสิ่งมีชีวิตต่างๆ ทั้งสัตว์ และพืช ที่แน่นอนก็คือสิ่งมีชีวิตเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเลทั้งบนบก และในน้ำลงไปถึงใต้ทะเลลึกนั่นเอง

Aquamarine Fukushima (アクアマリンふくしま) หรือชื่อ

เต็มว่า 'Marine Science Museum, Fukushima Prefecture' เป็นอาคารริมน้ำ และแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวที่เมืองอิวะกิ (いわき市) จังหวัดฟูกูชิมะ

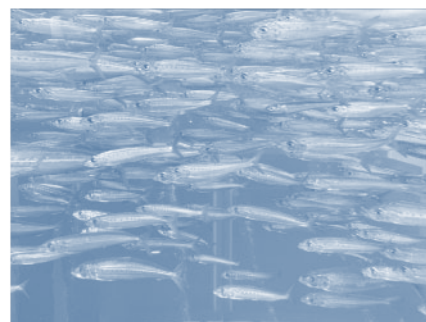
ทางเข้า Aquamarine Fukushima

ม่านน้ำ..เตรียมตัวเข้าสู่โลกทะเลกันเถอะ

“มาต้อนรับทุกคนแล้วนะ”

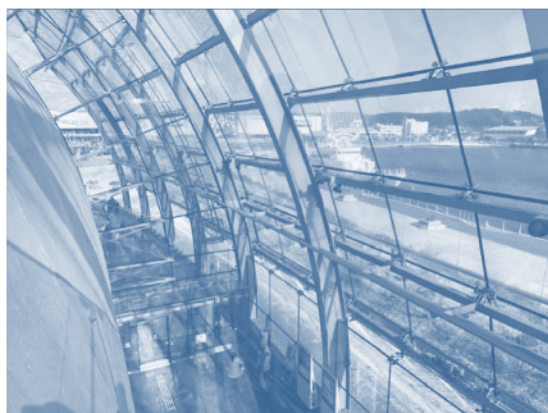

พวกเรา ก็เช่นกัน..มาเป็นกองทัพเลย

โลกใต้ทะเลมีอะไรน่าสนใจเหมือนกัน..รู้มั๊ย

แผ่นดินไหวและสึนามิ

มองจาก Aquamarine Fukushima สู่ด้านนอก

ในวันที่ 11 มี.ค. 2554 เวลา 14:46 น. ตามเวลาท้องถิ่น Aquamarine Fukushima ซึ่งตั้งอยู่บริเวณโอฮาฮาเมะ เมืองอิชิริ จังหวัดฟูกูชิมะ ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหวชินโดะ (震度) ระดับ 6 ทำให้เกิดความเสียหายกับข้าวของที่วางอยู่ในชั้นวางของพื้นที่ต่างๆ เช่น บริเวณร้านขายของที่ระลึก นิทรรศการ ห้องเครื่องมือ เป็นต้น สามานที่ต่อมา มีการประกาศเตือนภัยสึนามิ ทางพิพิธภัณฑ์ จึงสั่งอพยพแขกที่มาเยี่ยมชมทั้งหมด เจ้าหน้าที่สามารถอพยพผู้คนที่ทั้งหมดแล้วเสร็จภายในเวลา 15:10 น. ก่อนที่คลื่นสึนามิจะมาถึง มีรายงานว่า ณ เวลา 15:20 น. พบว่าคลื่นสึนามิที่ซัดเข้ามานั้นสามารถข้ามกำแพงมาได้ (Aquamarine Fukushima, 2018)

แม้ผู้คนทุกคนจะปลอดภัย แต่... เจ้าหน้าที่เล่าให้ฟังว่าคลื่นสึนามิมีความสูง 4.28 เมตรนี้ได้สร้างความเสียหายอย่างมาก ทั้งการสูญหายของสัตว์กว่าสองแสนตัวจาก 750 สายพันธุ์หรือประมาณ 90% ของสัตว์ในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ ตู้กระจกต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ แตกเสียหายอีกนับไม่ถ้วน (Aquamarine Fukushima, 2018)

ในช่วงค่านั้นเจ้าหน้าที่ และอาสาสมัคร 8 คนต้องอพยพขึ้นไปที่ยอดชั้น 3 ของอาคาร และค้างคืนกันบนนั้น (Aquamarine Fukushima, 2018) พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ต้องเผชิญกับความขาดแคลนระบบพื้นฐานต่างๆ เช่น การขาดแคลนน้ำดื่ม

เหล่าสัตว์กับหลายและการฟื้นฟูพิพิธภัณฑ์

หนึ่งในจุดยอดนิยมของที่นี่คือ การจำลองชีวิตสัตว์ทะเลในทะเลชิโอะเมะ (潮目) หรือจุดที่คลื่นมหาสมุทรสองฝั่งจะมาพบกัน นั่นคือคลื่นคุโรชิโอะ และคลื่นโอนะชิโอะ ทะเลชิโอะเมะนี้เป็นตู้ขนาด 2 พันกว่าลูกบาศก์เมตรที่ถูกออกแบบมาทำเป็นรูปสามเหลี่ยมที่แบ่งน้ำมหาสมุทรออกเป็นสองฝั่ง เมื่อเราเดินรอดสามเหลี่ยมก็จะเห็นชีวิตของสิ่งมีชีวิตใต้ทะเล

แต่จากเหตุการณ์สึนามิพบว่าน้ำทะเลในตู้นี้กลายเป็นน้ำขุ่นที่มองไม่เห็นอะไรเลย ไม่ใช่แค่นั้นแต่อีกหลายส่วนของพิพิธภัณฑ์ก็เช่นกัน

ทะเลชิโอะเมะในวันนี้ กลับมาสวยเหมือนเดิมแล้ว

ท่ามกลางบรรยากาศความเศร้าจากเหตุการณ์ที่มีสัญญาณที่ตึ่เกิดขึ้น เช่น ในวันที่ 25 มี.ค. 2554 เมื่อเจ้าหน้าที่ได้พบเจ้า 'TIROL' นาคยุโรปที่หายไปหลุดเข้าไปในโซนนิทรรศการหรือการให้กำเนิดลูกของเจ้า 'KURARA' แมวน้ำลายจุด ในวันที่ 7 เม.ย. 2554 (Aquamarine Fukushima, 2018) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สร้างรอยยิ้มให้กับเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์เป็นอย่างดี

การฟื้นฟูของพิพิธภัณฑ์นี้ต้องประกอบไปด้วยการนำเอาทราย และโคลนออกจากบ่อสัตว์น้ำต่างๆ เพื่อซ่อมแซมและทำความสะอาด รวมไปถึงการทาสีใหม่ ในระหว่างนั้นเหล่าสัตว์ทะเลต่างๆ ก็ถูกเคลื่อนย้ายไปอยู่ที่พิพิธภัณฑ์อื่นๆ รอบประเทศญี่ปุ่นเป็นการชั่วคราว มีการดำเนินการขนย้ายสัตว์กันอย่างระมัดระวัง ทั้งเรื่องการยกย้าย การควบคุมอุณหภูมิระหว่างขนย้าย การควบคุมคุณภาพน้ำระหว่างขนย้าย รวมทั้งอาหารของสัตว์ต่างๆ เรียกได้ว่า 'ไม่ง่ายเลยทีเดียว' ผู้เขียนเองก็คิดว่าคงจะต้องใช้งบประมาณมหาศาล จึงได้ลองสอบถามจากเจ้าหน้าที่ดูแล และก็ทำให้ทราบว่า Aquamarine Fukushima ได้รับความช่วยเหลือจากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ทะเลต่างๆ ในประเทศญี่ปุ่น โดยค่าใช้จ่ายก็ได้รับความช่วยเหลือจากแต่ละพิพิธภัณฑ์เช่นกัน น้ำใจ ความช่วยเหลือ และหยาดเหงื่อในการทำงานนี้ คงเป็นส่วนผสมของการฟื้นฟูที่เห็นได้ชัดเจนจริงๆ

มีภาพถ่ายมากมายในพิพิธภัณฑ์ที่แสดงให้เห็นถึงความช่วยเหลือ คนที่เข้ามาช่วยเหลือแต่ละคนสวมชุดแบบฟอร์มต่างสีสด ต่างโลโก้รถยนต์ รถบรรทุกที่เข้ามาช่วยก็มีป้ายชื่อองค์กรแตกต่างกันออกไปจากทั้งพิพิธภัณฑ์ หน่วยงานราชการ บริษัท และองค์กรไม่แสวงผลกำไร หรือแม้แต่เด็กนักเรียนจากโรงเรียนต่างๆ ที่เข้ามาเป็นอาสาสมัคร สองมือจากหลายร้อยคนรวมพลังกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

และแล้วในที่สุดด้วยความตั้งใจ และความพยายาม Aquamarine Fukushima ก็สามารถเปิดให้บริการได้อีกครั้งในวันที่ 15 ก.ค. 2554 หรือสี่เดือนหลังจากเกิดเหตุการณ์นั้นเอง (Aquamarine Fukushima, 2018) แถมน้ำสุดท้ายพิพิธภัณฑ์ก็เพิ่งเป็นเจ้าภาพจัดงานประชุมนานาชาติอควาเรียมคอนเกรส ครั้งที่ 10 ไปเมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี 2561 (10th International Aquarium Congress) แสดงให้เห็นถึงความพร้อมของพิพิธภัณฑ์ที่บอกได้ว่า Aquamarine Fukushima ผ่านช่วงเวลาการฟื้นฟูไปแล้วจริงๆ

การเดินทาง

ทุกวันนี้ Aquamarine Fukushima พร้อมเปิดประตูต้อนรับแขกที่มาจากไหน สำหรับท่านผู้อ่านที่อยากจะไปสัมผัสประสบการณ์ที่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้สามารถเดินทางไปเยี่ยมชมได้ทั้งทางรถบัส และทางรถยนต์ ถ้าผู้อ่านเลือกการเดินทางด้วยรถบัสก็สามารถเริ่มต้นจากการเดินทางไปสถานีรถไฟ Izumi สาย JR Joban เพื่อขึ้นรถบัสมุ่งหน้าสู่ Onahama ใช้เวลาประมาณ 15 นาทีโดยลงที่ป้ายจอด Shisho-iriguchi จากนั้นเดินต่ออีก 10 นาที (Aquamarine Fukushima, 2015)

หรือท่านผู้อ่านที่เดินทางด้วยรถยนต์ก็สามารถขับตรงไปที่พิพิธภัณฑ์ได้เช่นกัน สำหรับราคาบัตรเข้าชมอยู่ที่คนละ 1,800 เยน สำหรับผู้ใหญ่, 900 เยนสำหรับเด็กระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา, และฟรีสำหรับเด็กเล็ก ถ้าไปเป็นกลุ่ม 20 คนขึ้นไปก็จะได้รับราคาพิเศษที่ถูกลงกว่า

บทสรุป

หลายคนก็เฝ้ารอการกลับมาของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ คุณโทโมะฮิโกะ เซะคิยะ อดีตผู้จัดการฝ่ายธุรการของ Aquamarine Fukushima ในช่วงที่เกิดภัยพิบัติได้กล่าวว่า "...ผมจะไม่มีวันลืมภาพที่ผู้เข้าชมจำนวนมากยืนต่อแถวที่ด้านหน้า Aquamarine Fukushima ในวันนั้น..." (Aquamarine Fukushima, 2018, p. 1) ซึ่งเป็นวันเริ่มต้นเปิดให้บริการอีกครั้งหลังการฟื้นฟู

ผู้เขียนได้มีโอกาสถามเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการอพยพคนหนีสิ้นนามิ จึงทราบว่าที่นี่มีการซ้อมหนีภัยสิ้นนามิถึงปีละสองครั้ง และนั่นก็คือสาเหตุที่ทำให้พิพิธภัณฑ์แห่งนี้สามารถอพยพคนทุกคนไปในที่ปลอดภัยได้ก่อนสิ้นนามิจะมาถึง ถ้าพูดถึง 'การรับมือ' จะบอกได้ว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีความพร้อมในการรับมือจริงๆ

และเมื่อกล่าวถึง 'การฟื้นฟู' สิ่งที่น่าสนใจที่และทีมงานจาก Aquamarine Fukushima กล่าวว่ามันเป็น 'กฎแห่งความสำเร็จ' ของภารกิจฟื้นฟูพิพิธภัณฑ์ในครั้งนี้ พวกเขาสรุปว่ากฎแห่งประกอบด้วยสามสิ่งด้วยกัน นั่นคือ 'ความเป็นผู้นำ' 'การทำงานเป็นทีม' และ 'อาสาสมัคร' นั่นเอง

ขอขอบคุณส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดฟุกุชิมะ (Tourism Promotion Division, Fukushima Prefecture Government) ที่ให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเยี่ยมชมพื้นที่จังหวัดฟุกุชิมะ และเจ้าหน้าที่ประจำ Aquamarine Fukushima ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ครับ

อ้างอิง

Aquamarine Fukushima. (2015). *The 15th Anniversary of Aquamarine Fukushima: Overcoming the Disasters*. Fukushima: Aquamarine Fukushima.

Aquamarine Fukushima. (2018). *The Oceans and what they Say about Our Future on Earth aquamarine Fukushima*. Fukushima: Aquamarine Fukushima.

ณัฐริสละวัฒน์. (2561, ตุลาคม). เมื่อพิพิธภัณฑ์การทูตต้องเผชิญหน้าสิ้นนามิ: กำลังใจจากคาเมเนโรเดอร์. *TPA News*, ฉบับที่ 262 (น. 41-43), กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).